

КРИМ: ЖИТТЯ В АТМОСФЕРІ ЗАЛЯКУВАННЯ ТА РЕПРЕСІЙ

На початку 2016 року тема деокупації Криму повернулася до міжнародного порядку денного. Президент України оголосив, що нині розробляється новий формат переговорів – «Женева плюс». До нього мають увійти не лише країни – підписанти Будапештського меморандуму (Україна, США, Велика Британія, Росія), а й Євросоюз. Паралельно Захід активізував розгляд кримської проблематики. Зокрема, 4 лютого Європарламент ухвалив резолюцію про порушення прав кримських татар. Під час українського тижня в ЄП тема окупованого півострова була однією з провідних.

Росія, яка вважає Крим своїм федеральним округом, поки що відкидає будь-яку можливість діалогу. У від-

повідь Кремль активізував «зачистку» півострова від нелояльних. Найбільший тиск сьогодні чиниться на кримських татар. Їхнім лідерам – Мустафі Джемилеву та Рефату Чубарову – заборонено в'їзд на півострів. Меджліс кримськотатарського народу, що є представницьким органом, намагаються заборонити як екстремістську організацію. Леде не щодня надходять повідомлення про обшуки в домівках кримських татар у різних куточках півострова.

Тобто в цій справі російські прокурори й судді судять обвинувачених за вчинки, здійснені тими в іншій державі. Це перший правовий нонсенс. Та не останній. У січні 2015 року Ахтем Чийгоз потрапляє до СІЗО Сімферополя. Згодом за гратами опиняються Алі Асанов й Мустафа Дегерменджі. Десятки кримських татар, які тоді брали участь у мітингу, потрапляють на допити. Більшість із них після «розмов» зі слідчими зізнаються: їм потрібен Чийгоз. Адже серед інших саме він, заступник голови Меджлісу, має високий авторитет у кримськотатарській громаді. Зрештою, його роблять головним обвинувачуваним. Чийгозу інкримінують організацію масових заворушень. Йому загрожує 10 років в'язниці. Серед потерпілих – виключно представники так званої кримської самооборони. Це другий парадокс цієї «справи».

Перші слухання в «суді» засвідчили, що засудити Чийгоза, Асанова та Дегерменджі без зайвого галасу не вдасться. «Справа 26 лютого» набула міжнародного розголосу, а обвинувачуваних уже назвали політв'язнями. Їхнє протистояння системі російського судочинства стає прикладом мужності, яке напевно вивчатимуть нащадки. Виголошуючи останнє слово на засіданні 24 березня 2016 року, Чийгоз заявив: «У мене не раз була можливість виїхати в Україну, але я всіляко демонстрував, що попри все не збираюся залишити свою Батьківщину. У мене тут діти, онуки, старі батьки. Мені не 30–40 років. Я більшу частину свого життя вже прожив і смерті не боюся. Та моє життя не у ваших руках. Мене так обурює те беззаконня, що тут панує, але я не опушу руки!».

Уже перші судові засідання засвідчили, що «справа» розсипається. Свідчення потерпілих часто записані лише з їхніх слів. Кількість «постраждалих» у «справі» й обвинуваченні різняться. Тож усе, що справно роблять «судді», – це продовжують термін утримання під арештом для обвинувачених. Згідно з останнім таким рішенням їх залишили у СІЗО до 24 квітня 2016 року. Паралельно 15 лютого 2016 року «суд» відправив «справу 26 лютого» назад у «прокуратуру» для конкретизації обвинувачення. Адвокат Чийгоза Микола Полозов переконаний, що це робиться задля того, аби посилити обвинувачення, збільшити коло «постраждалих», показати Чийгоза та інших фігурантів справи справжніми екстремістами. На думку адвоката, це пов'язано з іншою гучною справою – заборони Меджлісу.

Меджліс намагаються знищити

Того самого дня, коли «справу 26 лютого» відправили на «доопрацювання» у «прокуратуру», а саме 15 лютого 2016 року, Наталя Поклонська викликала до себе першого заступника голови Меджлісу Нарімана Джеліяла й під спалахи фотокамер вручила йому копію позову проти діяльності Меджлісу. У документах містилися обвинувачення від «кишенькових» кримськотатарських організацій на адресу Меджлісу. Про існування деяких із них кримськотатарські активісти дізналися лише після вручення копії позову. У позові вказується, що Меджліс, мовляв, дискредитує кримськотатарський народ, не підтримує возз'єднання півострова з Росією, тож його слід визнати екстремістською організацією.

від Кремль активізував «зачистку» півострова від нелояльних. Найбільший тиск сьогодні чиниться на кримських татар. Їхнім лідерам – Мустафі Джемилеву та Рефату Чубарову – заборонено в'їзд на півострів. Меджліс кримськотатарського народу,

що є представницьким органом, намагаються заборонити як екстремістську організацію. Леде не щодня надходять повідомлення про обшуки в домівках кримських татар у різних куточках півострова.

«Справа 26 лютого»

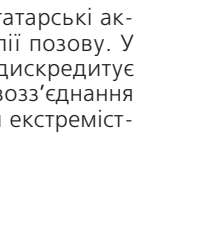
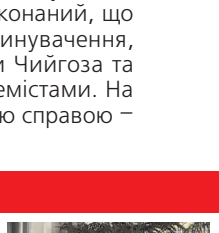
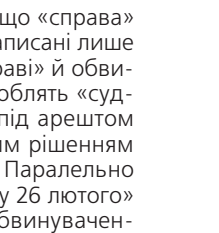
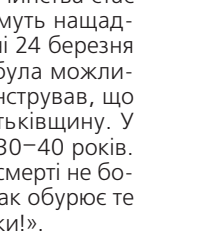
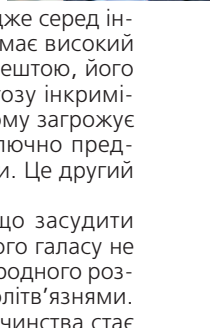
Один із найпоширеніших міфів про Крим: мовляв, його населення цілковито підтримує російську владу. Мітинг під стінами Верховної Ради Криму 26 лютого 2014 року спростовує це твердження. Того дня більш як 10 тисяч кримчан, переважно кримських татар, вийшли під стіни кримського парламенту, аби його не захопили так звані чемні зелені чолівічки у формі й зі зброєю з путінського воєнторгу. У відповідь так звана кримська самооборона змогла організувати лише близько 2 тисяч прихильників «руського міра». Увечері того ж дня місцеві телеканали вийшли із сюжетами про те, як, приміром, у Севастополі зустрічали таких «посланців».

Як потім згадував заступник голови Меджлісу кримськотатарського народу Ахтем Чийгоз, «26 лютого ми були впевнені, що захистили свою Батьківщину, тому ввечері розійшлися».

У ніч на 27 лютого представники самооборони Криму захопили всі державні установи півострова. Міліціонери не лише не протидіяли захопленню, а й добровільно залишили свої пости. Пізніше з'ясувалося, що майже всі кримські силовики (за поодинокими винятками, здебільшого серед військових ЗСУ) перейшли на бік окупантів. Особливо «відзначилися» кримські СБУ, прокуратура та судді. Їхні співробітники практично в повному складі перейшли на бік Кремля. Нині саме вони з подвійним завзяттям ув'язнюють, обшукують, допитують, фабрикують справи проти українських патріотів.

«Справа 26 лютого» є знаковою. Бо в ній прокурори, судді та слідчі, які присягали на вірність українському народу, а тепер запряглися російському, намагаються довести Кремлю свою лояльність. Почалося все з того, що «прокурор» Криму Наталя Поклонська висунула обвинувачення проти кримськотатарських активістів, які були 26 лютого 2014 року під парламентом.

Тут варто зробити істотне уточнення: 26 лютого 2014 року Крим визнавався територією України не лише всім світом, а й Росією. До псевдореферендуму й незаконної анексії

ПОСТАНОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

«Про звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, світових лідерів та всіх членів міжнародного співтовариства щодо засудження порушень прав і свобод кримськотатарського народу в частині заборони окупаційною владою РФ на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя Меджлісу та визнання його екстремістською організацією»

Верховна Рада України п о с т а н о в л я є:

1. Затвердити Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, світових лідерів та всіх членів міжнародного співтовариства щодо засудження порушень прав і свобод кримськотатарського народу.
2. Доручити Голові Верховної Ради України невідкладно направити текст Звернення до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї ОБСЄ.
3. Доручити Голові Верховної Ради України забезпечити направлення тексту Звернення до світових лідерів.
4. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

Голова Верховної Ради України

Тут знову-таки варто зробити істотне уточнення для українців, які не втаємничені в особливості організації кримськотатарської громади. Самоврядування там влаштоване так: увесь народ обирає Курултай, тобто представників від малих громад. Усього до складу Курултаю входять 248 делегатів. А вже Курултай обирає 33 членів Меджлісу. Це, так би мовити, виконавчий орган Курултаю. А вже постійно збирати 248 делегатів для розв'язання злободенних проблем неможливо. А ось 33 – цілком реально. Тим паче що для того, аби зібрати кворум, достатньо 20 членів Меджлісу. На жаль, українська влада протягом усіх років незалежності так і не спромоглася офіційно його визнати. Меджліс намагалися назвати громадською організацією, та кримські татари на це не погоджувалися, адже це представницький орган народу, а не клуб за інтересами. Та хоча українська влада офіційно й не визнавала Меджліс, вона аж ніяк не заважала його діяльності. Утім, сьогодні лідери кримських татар, зокрема голова Меджлісу Рефат Чубаров, переконані: якби Україна своєчасно визнала не лише Меджліс, а й кримських татар корінним народом півострова, надавши їм відповідні права й повноваження, до окупації могло б не дійти. Сьогодні, за твердженням заступника голови Меджлісу Ільмі Умерова, Меджліс залишається останнім форпостом, що протистоїть російській окупації. Кремлівська влада півострова, природно, намагається його знищити.

У цій «справі» вже відбулося кілька засідань, під час яких сторони додавали нові й нові документи. Однак Рефат Чубаров та Мустафа Джемільєв не мають сумнівів, що Меджліс буде заборонено. Це рішення ухвалене в Москві й буде неодмінно втілене, переконані вони.

Та постає інше запитання: навіщо забороняти те, що фактично не працює? Річ у тім, що від початку окупації «влада» зробила все, аби паралізувати Меджліс. Спочатку підсиляли «тітушок», котрі нападали на його офіс у Сімферополі: нищили прапори, плюндрували приміщення. Потім будинок, де засідав Меджліс, раптово виявився історичною пам'яткою, яку нова влада взялася посилено оберігати, викинувши представників кримськотатарського народу на вулицю. Так вони опинилися без приміщення й комп'ютерного устаткування. Водночас 8 членам Меджлісу довелося покинути Крим. За проукраїнську позицію їм загрожувала в'язниця. За ґратами на той час уже опинився заступник голови Меджлісу Ахтем Чийгоз. Голові Меджлісу Рефату Чубарову спочатку заборонили в'їзд до Криму на 5 років, а згодом проти нього порушили кримінальну справу. Нині в Росії він оголошений у розшук. Тож, як розповів в інтерв'ю інтернет-виданню «15 минут» заступник голови Меджлісу Ільмі Умеров, збиратися їм доводиться в кав'ярнях та домівках один одного, використовуючи скайп, аби з урахуванням 8 членів, що живуть в Україні, зібрався кворум. Звісно, працювати в таких напівпідпільних умовах неможливо. То в чому річ? Навіщо влаштовувати показовий процес, який точно буде негативно сприйнятий у світі? Відповідні заяви вже пролунали з боку ООН, Євросоюзу, Ради Європи...

Річ, на думку Умерова, у створенні атмосфери залякування, яку активно «облаштовують» на півострові, паралельно перетворюючи його на військову базу. Велика кількість військових та техніки, повістки, що їх регулярно отримують кримчани не лише призовного віку, а й набагато старші, разом із розмовами про обшуки, заборони, допити мають залякати кримчан.

Страх як норма життя

Паралельно з гучними справами «26 лютого» й заборони Меджлісу окупаційна влада не забуває й про репресії проти звичайних кримських татар. Так, 11–12 лютого 2016 року в різних районах Криму було проведено 14 обшуків, чотирьох осіб заарештовано за участь у мусульманській організації «Хізб-ут-Тахрір». У Росії та Казахстані вона визнана екстремістською, а решта світу з певними застереженнями дозволяє їй спокійно працювати, зокрема й Україна.

Обшуки проводили з грубими порушеннями, не кажучи вже про моральний бік справи. Наприклад, до будинку Бахтіяра Топузова в Ялті «правоохоронці» вдерлися о 7-й ранку 11 лютого. До того ж силовики ввійшли не через двері, а через вікна, трощачи все на своєму шляху. У господарів було враження, ніби в їхньому будинку засідала терористична організація, а не мешкала родина з трьома маленькими дітьми, котрі неабияк перелякалися.

Кадри із села Холмівка облетіли весь світ. 11 лютого, аби забрати на допит Рустема Османова, прибув ОМОН. Спецпризначенці в повному бойовому спорядженні зробили коридор для виводу Османова з будинку. Це дуже налякало місцевих мешканців. Чи варто казати, що навіть до обвинувачення Османова справа не дійшла?

Більше того, обшукують у Криму не лише домівки, а й навіть дитячі центри. З січня цього року кримськотатарський дитячий центр «Elif» пережив не лише перевірки всіх можливих інстанцій, а й справжній обшук.

Познайомилися кримчани й з правовою новацією Росії – поняттям «заборонена література». Саме її намагалися знайти у кримських татар і в дитячому центрі. А вже зберігання таких книжок – привід для порушення кримінальної справи.

Зачищено й інформаційний простір Криму. Українські ЗМІ там більше не працюють (принаймні офіційно). Кримськотатарський холдинг ATR втратив ліцензію на мовлення й був змушений переїхати до Києва, залишивши в Криму вартісну апаратуру. Кримськотатарська газета «Avdet» видається лише в електронному вигляді, понад два десятки українських сайтів уже заблоковано Росспоживнаглядом. Серед них – найпопулярніші новинні портали «События Крыма» і «15 минут». Сьогодні на півострові 24 години на добу 7 днів на тиждень з екранів летять російська пропаганда.

Утім, паралельно розгортаються й природні економічні процеси. Нестача світла, надзвичайно високі ціни на продукти, черги в медичних закладах – усе це сприяє зростанню протестних настроїв на півострові. Щоправда, російським ЗМІ поки що вдається переконати кримчан, що всі їхні біди через Україну. Та все ж очевидну неспроможність прогнати Крим Москві довго приховувати не вдасться. Залишається одне – сіяти страх.